

Bio Actief 65

Jouw ontmoeting met een
dynamische sector

“Door onze
hoeveverkoop
hebben we een
stabiel bedrijf.”

AKELEI

 BioForum
SECTORORGANISATIE
BIOLANDBOUW
EN -VOEDING

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VERSCHIJNT IN MAART - JUNI - SEPTEMBER - DECEMBER

Wie anders is even lokaal als u?

Onze 200 Agri-experts staan voor u klaar.

Crelan weet als geen ander wat er leeft en beweegt in uw buurt.

We houden met z'n allen opnieuw van meer lokaal.

Net als onze Agri-experts, die u betrouwbaar advies en een degelijke ondersteuning bieden om uw lokale ambities te doen slagen. Ook zij gaan daarvoor tot het uiterste. Want wie gaat voor duurzaam, verdient duurzame steun uit de buurt. Toch?

Afspraak bij uw expert in een Crelan-agentschap in uw buurt.

www.crelan.be

FOTOGRAFIE
Sophie Nuytten

VOORWOORD

Onder professoren

Beste lezer,

Regelmatig wordt er gewezen op het belang van studies om biologische land- en tuinbouw de nodige argumenten aan te reiken als bewijs voor de haalbaarheid van haar model. Dat heeft echter ook een keerzijde, zoals bleek begin deze zomer. Toen deed het Canvas-programma Terzake de verontwaardiging in onze sector oplaaien met een tendentieuze reportage over de aanwezigheid van schadelijke stoffen in het bloed van biologisch etende tieners.

Volgens een toen nog niet gepubliceerde studie van kankeronderzoeker Nik van Laerebeke was biologische voeding schadelijker dan gangbare. In een uitzending van hooguit een paar minuten slaagde men erin een sector wiens hoofdbekommernis het is om producten te kweken met zo min mogelijk schadelijke stoffen, als bedrog weg te zetten.

Er kwam langs alle kanten reactie, niet in het minst van andere onderzoekers en professoren. Die sterke reactie deed ons heel veel deugd. Het toonde onder meer dat er heel wat wetenschappelijk onderzoek bestaat die onze sector mee ondersteunt. Alleen ontbreekt het ons soms nog aan de nodige mediamacht om op een positieve manier in de pers aan bod te komen en ons verhaal op een bevattelijke manier te communiceren.

Ongeveer op hetzelfde moment verscheen er een doctoraatsstudie aan UGent over een duurzaamheidsonderzoek bij CSA-boerderijen. In dat onderzoek komt Ruben Savels onder begeleiding van Joost Dessein (met wie we voor dit nummer van Bio Actief een interview hadden) tot de conclusie dat CSA het meest duurzame landbouwmodel is. Kijk, dat wisten we al, maar nu is het ook bewezen.

Misschien een tip voor Terzake?

ALEXANDER CLAEYS

Voorzitter BioForum

alexander.claeys@bioforum.be

Bio Actief

Jouw ontmoeting met een dynamische sector

SEPTEMBER 2024, EDITIE 65

Bio Actief is een uitgave van BioForum vzw.

Bio Actief vind je vier keer per jaar in je brievenbus.

BIOFORUM VZW

Régine Beerplein 1 bus E305

2018 Antwerpen

T 03 286 92 78

E info@bioforum.be

www.bioforum.be

V.U.

Alexander Claey's, Régine Beerplein 1 bus E305, 2018 Antwerpen

HOOFDREDACTIE

Tom Wouters

EINDREDACTIE

Annemie Lambert

REDACTIERAAD EN INHOUDELIJKE EXPERTISE

An Jamart (Landbouw), Liën Romeyns (projectmedewerker landbouw), Marijke Van Ranst (Verkooppunten & foodservices), Sara Van Dyck (Beleid), Paul Verbeke (Ketenmanager), Laura Van Lokven (Communicatie), Lieve Vercauteren (Directeur), Annick Cnudde (Coördinator wetgeving), Sophie Weyn (Communicatie & Administratie), Mieke Van Looveren (Ketenmanager), Maarten Jacobs (projectmedewerker), Lisa Benoot (Voedingsbedrijven)

FOTOGRAFIE

Astrid Agemans, Sophie Nuytten, Kobe Van Looveren

COVERFOTO

Astrid Agemans

VORMGEVING

We make.

MET DANK AAN

Lien Vrijders, Bart Severijns, Liesbeth Mertens, Floriaan D'Hulster, Joost Dessein, Bert Reubens

DRUK

Antilope De Bie - Printing

VERZENDING

De Brug vzw

ADVERTEREN

ELMA Multimedia, Steven Hellemans, s.hellemans@elma.be, 015/56.99.95

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van het Departement Landbouw en Visserij.

Kies ook voor een duurzame aanpak!

Wij bieden u certificeringen die aan uw behoeften zijn aangepast en die de beste sociale en milieupraktijken garanderen en bevorderen.

BIOLOGISCHE LANDBOUW

VOEDSELVEILIGHEID

DUURZAME HANDEL

Onze BIO experts
zijn er om u te helpen!
Neem contact
met ons op.

CERTISYS®, expert in duurzame certificeringen - info@certisys.eu - 09/245.82.36 - www.certisys.eu

BUREELCONTAINER, ZORGWONING OF TINY HOUSE?

AquaUnit is dé woon- of werkoplossing met een ingebouwd systeem voor regenwateropvang en -hergebruik.

- Studie, aanleg en service
- Waterbeleid voor riolering en infrastructuur
- Hergebruik, infiltratie, buffering en vertraagde lozing
- Duurzame terreininrichting

 **NATURE
SOLUTIONS**
Uw waterbeleid. Onze toekomst.

Meer waterdichte service in duurzaam
waterbeleid en infrastructuur?

www.naturesolutions.be

08

Levende sector

BIO ACTIEF 65

Inhoudstafel

15

Bio kan de wereld redden

18

Regeneratieve landbouw of bio?

20

CO2 Compenseren

22

Welke gevolgen heeft het stikstofdecreet voor bio?

26

Onze nieuwe medewerkers

12

Interview Joost Dessen

28

Bio in Finland

Bio Flash

Week van de Fair Trade

Van 2 tot 12 oktober vindt in heel België de 'Week van de Fair Trade' plaats. Alle fairtradeorganisaties steken dan de handen in elkaar om fairtradeproducten onder de aandacht te brengen met een nationale campagne en lokale activiteiten.

Alle informatie vind je op
www.weekvandefairtrade.be.

Week van de
Fair Trade

Word nu lid en krijg de rest van het jaar cadeau

Als lid van Bioforum werk je mee aan een sterke biosector. BioForum wil jouw belangen verdedigen met luide stem. Wie vandaag lid wordt, is ineens lid tot eind 2025. Je krijgt dus een aantal maanden lidmaatschap cadeau.

Je vindt alle informatie op www.bioforum.be/najaarsactie2024.

Workshop Biokaas verkopen

Op 14 (Gent) en 15 oktober (Lummen) organiseert BioForum een workshop over de verkoop van biokaas in samenwerking met Expert-Kaasmeester Ann Keymeulen. Winkeliers en aankopers krijgen een uitgebreide blik op de wereld van biologische kaas, inclusief degustatie.

Inschrijven kan nog tot en met eind september
via www.bioforum.be/workshop_kaasverkopen.

15

In 2024 bestaan de Biobedrijfsnetwerken 15 jaar. Al vijftien jaar lang komen boeren en praktijkonderzoekers elkaar tegen op bioboerderijen, om zo de biologische sector vooruit te helpen. In het volgende nummer van Bio Actief geven we je een inkijk.

“In Italië willen boeren dichter bij nationale parken zitten omdat de bodemdiversiteit er groter is en dat betere opbrengsten geeft. Natuur en landbouw zijn geen vijanden.”

IGNACE SCHOPS
MEDEWERKER BOND BETER LEEFMILIEU
DE MORGEN – 13 JULI 2024

Lid in beeld

Roomer

Waarom kiezen bedrijven voor lidmaatschap van BioForum? In deze rubriek vertellen ze het zelf. We spraken met Jeroen Michels van Roomer.

Lid sinds?

In juli 2021 zijn we gestart met Vlieronade, onze biologische limonade. Bio interesseerde me al langer en we werkten ook voordien al wel met biologische ingrediënten. Met deze stap naar bio werden we ook lid bij BioForum.

Waarom ben je lid van BioForum?

Met BioForum hebben we een geschikt klankbord gevonden voor alles over bio en via hen ook een goede ingang tot de biosector, met regelmatig een win-win. Ik vind het nog altijd een goede keuze om lid te zijn. Wat ik heel erg waardeer aan BioForum is dat er een rechtstreekse lijn is – een korte keten, met persoonlijk contact – waarbij je direct geholpen wordt zonder 10 keer doorgeschakeld te worden. Zo hielp BioForum me bij het zoeken naar bepaalde ingrediënten – in mijn geval citroensap. Als kleine ondernemer is het goed om zo'n aanspreekpunt te hebben.

Waarvoor had je al eens contact met BioForum?

Als lid kon ik deelnemen aan de groepsstand op BioXpo. Dat maakte deelname niet alleen toegankelijker, het was ook aangenaam door het gevoel van samenhang en de onderlinge contacten. Via die beurs hebben we goede contacten kunnen leggen. Maar ook op andere events van BioForum is het fijn om te netwerken. De tools die worden aangeboden zoals Biobedrijvengids en de zoekertjes (vraag en aanbod) vind ik zelf ook handig om klanten te vinden.

Waar kan onze organisatie nog meer op inzetten?

Ik vind het belangrijk dat er een goede belangenbehartiging bestaat voor de biosector, een soort vakbond die ook met het beleid in gesprek gaat, want dat is iets dat we als ondernemer niet zo snel doen. Maar dat doen jullie natuurlijk al.

Ben je zelf (tevreden) lid en vertel je de rest van de biosector graag wat BioForum voor jou heeft betekend? Laat het weten aan communicatiemedewerker Tom Wouters tom.wouters@bioforum.be.

Levende sector

De biosector bestaat uit ondernemers met een hart voor mensen. Elk nummer brengen we drie biobedrijven in beeld die de diversiteit tonen van onze sector. Deze keer gaan we langs bij biologische klimaatboerderij Grassroots, biologische groothandel Ranobo en biologische hoevewinkel Akelei.

Grassroots

WIE?

Lien Vrijders

WAT?

biologische groenten

WAAR?

Boechout

AANTAL HECTARE?

3,5 ha

BIO SINDS?

Nog in omschakeling

Aan de rand van Boechout ligt Grassroots, het landbouwproject waar Lien Vrijders voedselproductie en natuur met elkaar wil verzoenen. De naam is een knipoog naar de term die gebruikt wordt voor activistische burgerbewegingen die van onderuit verandering willen brengen. Lien: "Grassroots is mijn vorm van activisme, mijn manier om een positief verhaal over landbouw en natuur te delen."

Voordien werkte Lien bij een politieke partij rond beleidsthema's als biodiversiteit en klimaat, maar daar bleef ze wat op haar honger zitten. Wanneer ze in 2014 uit interesse een opleiding bij Landwijzer start, merkt ze hoe de agro-ecologische aanpak haar nieuwe energie geeft: "Systeemdenken is een mooi maar complex verhaal. De media en politiek hakken graag alles in kleine stukjes, waardoor zo'n verhaal veel overtuigingskracht verliest.

FOTOGRAFIE
Kobe Van Looveren

“Er is geen weg naar duurzame landbouw, duurzame landbouw is de weg”

In de landbouw krijgt een holistische aanpak daarentegen net iets heel eenvoudigs."

Na een lange zoektocht naar landbouwgrond belandt Lien in 2021 in Vremde. Vandaag kent de klimaatboerderij Grassroots 80 leden, aangevuld met een handvol enthousiaste vrijwilligers. Leden betalen jaarlijks een voorschot en mogen dit als aankoopbudget gebruiken in een webshop waarop Lien elke week de verse oogst plaatst. Zo zijn Liens vaste kosten gedekt en voelt het voor de consument flexibel aan. Overschotten worden verkocht aan lokale biowinkels rond Antwerpen. Alles tegen een eerlijke prijs? "Ik bepaal mijn prijs op basis van die van andere bioboeren, want dat voelt solidair. We hoeven elkaar niet te beconcurreren, er zijn genoeg andere uitdagingen."

Naast haar tijd op het veld is Lien hoofddocent agro-ecologie bij Landwijzer, betrokken vrijwilliger bij Vitale Rassen en lid van de beleidswerkgroep bij BioForum. Lien: "Ik denk daar graag mee over na. De regering zit te kijken in een kookboek vol recepten die niet meer werken. Een goed landbouwbeleid neemt ook natuurdoelen mee. Mijn motto: er is geen weg naar duurzame landbouw, duurzame landbouw is de weg."

Het samenbrengen van mensen en delen

van ervaringen vormt een rode draad voor Lien: "Mijn verhaal kunnen delen geeft me veel energie en vooral hoop. Als je concreet laat zien hoe het wél kan in deze samenleving, zijn mensen sneller bereid te helpen. En er is effectief veel hulp nodig."

Lien heeft nog wel wat toekomstplannen met Grassroots. Vandaag is er alleen kleinschalige groenteteelt, maar gaandeweg moet er ook een voedselbos, een kippenverblijf en een educatief programma bijkomen. "Concreet zou ik willen dat Grassroots ook kan blijven bestaan zonder mij." Daarom is Lien fier op de gemeenschap die is ontstaan rondom haar veld: "We zijn aan nog aan het begin van dit verhaal, maar er is al zoveel gebeurd. Niet alleen door mij maar door een groep mensen samen."

MEER WETEN?

www.grassroots.be

FOTOGRAFIE
Sophie Nuytten

“Het is onze wens om aan biowinkels te kunnen leveren.”

Ranobo

WIE?

Bart Severijns en Liesbeth Mertens

WAT?

Groothandel noten, pitten en gedroogde vruchten

WAAR?

Turnhout

BIO SINDS?

2018

Wat in 1994 begon als een delicatessenzaak met een eigen notenbar in Oud-Turnhout, is vandaag uitgegroeid tot een hoogkwalitatieve groothandel voor noten, pitten en gedroogde vruchten. Ranobo koopt alles in bulk aan van over de hele wereld, roostert en kruidt (indien gewenst) en verpakt. Het bedrijf telt intussen een 70-tal werknemers: “We zijn één grote familie”, aldus commercieel directeur Bart Severijns en kwaliteitsmanager Liesbeth Mertens.

Intussen is 10 procent van hun omzet bio. Dat is mooi, zeker als je weet dat het nog maar sinds 2018 deel uitmaakt van het assortiment. “We zijn met bio gestart op vraag van verschillende retailers, maar geloven ook zelf sterk in het bioverhaal”, aldus Bart. “Noten zijn natuurproducten die zich er perfect toe lenen om als bio te vermarkten. Sterker nog: in een ideale wereld is alles bio.”

Ranobo probeert de aandacht voor ecologie een plek te geven in hun hele bedrijfsfilosofie. “Als onderneming proberen we onze ecologi-

sche voetafdruk te beperken waar mogelijk. In plaats van plastic labels gebruiken we lasermachines om de houdbaarheidsdatum op de doos te branden en zo plastic folie uit te sparen.

Bart: “Met de komst van onze nieuwe eigenaar Gilles Jeuris in 2012, kreeg Ranobo een nieuwe, extra boost. Gilles brengt veel vernieuwende en creatieve ideeën.” In 1995 begon Ranobo al met de typische groene blokbodemzakjes voor de conventionele producten. Voor bio werd gekozen voor witte zakjes. Liesbet: “Dat helpt ook om ons gangbare en biologische assortiment duidelijk gescheiden te houden.”

Liesbeth: “Als kwaliteitsmanager is het mijn taak om alle kwaliteitsaangelegenheden op orde te brengen. Bij bio zijn de eisen strenger, maar bij de laatste biocontrole was alles perfect in orde. De mensen van de controleorganisatie zijn erg hulpvaardig en vriendelijk. We zijn in orde met de regelgeving, productie en opslag van gangbaar en bio zijn duidelijk gescheiden.”

Op dit moment levert Ranobo enkel aan supermarkten, waar ze meestal gangbaar en bio samen aanbieden. “Het is onze wens om aan biowinkels te kunnen leveren. Laat ze maar komen”, aldus Bart. “Lezen zij ook Bio Actief?” (lacht)

In hun aanbod zijn vooral de klassiekers populair, en dus zet Ranobo daar ook op in met hun bio-aanbod: natuurnoten en -pitten en enkele gedroogde vruchten. De verkoop van biologische noten en pitten is erg stabiel, bij de gedroogde vruchten is het soms wat moeilijker door de verwachting van de consument. Bart: “Een gedroogde bio-abri-

koos ziet wat bruiner. Dat is de natuurlijke kleur na het drogen, maar de consument is dat niet altijd gewend. Nochtans is de smaak van de bioversie beter. Wat wel nu erg opleeft in bio zijn de zaden en pitten.”

Liesbeth: “Er moet voor bio een bepaald volume zijn voor vlotte rotatie. In een ‘noten-dop’: de basis voor ons bio-assortiment is er, we dienen nu enkel een geschikte partner te vinden om het bio-assortiment samen verder uit te rollen. We kunnen gemakkelijk opschalen, dus we staan helemaal klaar voor uitbreiding.”

MEER WETEN?

www.ranobo.be

Hoevewinkel Akelei

WIE?

Floriaan D'hulster

WAT?

Hoevewinkel

WAAR?

Schriek

BIO SINDS?

Boerderij sinds 1982

Johan D'hulster en Greet Lambrecht zijn echte pioniers van de biosector met bio-boerderij Akelei, maar intussen draait ook de volgende generatie al een aantal jaren mee. Dochter Hanne staat in voor de verwerking van eigen producten, Floriaan is verantwoordelijk voor de verkoop. Floriaan: "Al vrij snel verkochten mijn ouders rechtstreeks groenten aan mensen uit de buurt, maar het gros van de afzet verliep in die eerste jaren wel via groothandel en veilingen. Intussen is de balans verschoven en verkopen we tot wel drie kwart van onze groenten via onze eigen kanalen."

Wat begon in een schuur is intussen uitgegroeid tot een volwaardige winkel, met een basisassortiment voeding en een beperkt aanbod reinigingsproducten. Er zijn naast

Floriaan en Hanne twee mensen in dienst. "Onze focus ligt in de eerste plaats op ons eigen groente- en fruitaanbod. Dat vullen we het liefst van al aan met producten van collega-boeren, bv. vlees en zuivel van Dubbeldoel of Koolmees of groenten van o.a. Groenlof of Busschots. Bij die rechtstreekse samenwerkingen moeten we wel steeds naar de logistiek kijken: het volume moet voldoende groot zijn. Daarnaast kijken we ook naar welke bedrijven er op onze route liggen of wie er in de buurt komt leveren." Voor de droogwaren, ook bulk, kijkt Akelei richting de groothandel. Ze kiezen wel voor distributeurs die transparant zijn over de herkomst van hun producten en een rechtstreekse relatie hebben met hun boeren.

Akelei kiest er bewust voor om een boederijwinkel te zijn. "We zijn als hoevewinkel bewust maar drie dagen per week open. Drukke dagen waarop al onze aandacht naar onze klanten gaat. Bestellingen plaatsen, rekken vullen enzovoort doen we buiten de uren. Met die aanpak beschermen we ons zelf ook een beetje."

De winkel is niet het enige afzetkanaal voor de groenten van Akelei: ze hebben ook groenteabonnementen en staan een keer per week op de markt. "We hadden het geluk om een goed draaiend biomarktkraam te kunnen overnemen. Daardoor hebben we een trouw

cliënteel. Dat is wel nodig, anders is een markt met al die verswaren best een risico. Gelukkig kunnen wij ook rekenen op een goede samenwerking met de winkel."

Sinds de coronaperiode is de rechtstreekse verkoop sterk gegroeid. Sindsdien stemmen ze de teelten bij Akelei meer daar op af: "We hebben nu meer kleinere teelten en meer diversificatie. We spreiden het ook meer in de tijd, zodat we dezelfde teelten meermaals kunnen oogsten en altijd een vers aanbod hebben."

Ook een meerwaarde zijn de verwerkte producten van zus Hanne. "Het is een breed en continu aanbod, dat voortdurend varieert. Denk aan maaltijden, siropen, confituur, chutneys enzovoort. Mijn favoriet is de soep."

Al die diversificatie zorgt ervoor dat Akelei een gezond bedrijf is. Floriaan: "Landbouw blijft een sector met veel onzekerheden. Door de verkoop in eigen handen te nemen hebben we een stabiele werking. Het voelt ook aan als een mooie kringloop."

MEER WETEN?

www.akelei-schriek.be

“Door de verkoop in eigen handen te nemen hebben we een stabiele werking.”

FOTOGRAFIE
Astrid Agemans

"De vraag moet zijn: waar willen we met onze samenleving naartoe?"

Joost Dessein is professor rurale sociologie aan de Universiteit van Gent. Hij pleit ervoor dat we als samenleving gaan nadenken over welk landbouwmodel we in de toekomst willen. Bio Actief ging daarover met hem in gesprek.

ID - Simon Mouton

VOOR WIE?
De hele biosector

Je bent landbouwsocioloog. Van waar komt je interesse in de sociologische kant van de landbouw?

Tijdens mijn opleiding bio-ingenieur in Leuven kwam ik wel in een meststoffabriek, maar ik zag geen enkele boer. Dat vond ik vreemd. De echte klik kwam er toen ik voor mijn thesis onderzocht waarom sommige rijstvelden in Thailand meer of minder onder water stonden. Toen ik mijn promotor, een bodemdeskundige, zei dat het ook te maken had met hoe de mensen die hogerop woonden al dan niet kanaaltjes openzetten, antwoordde hij dat bodemdeskundigen naar de bodem kijken. Ik besepte toen dat ik zo geen goede bio-ingenieur zou zijn en ben nadat ik afstudeerde sociale en culturele antropologie gaan studeren. Zo geraakte ik geboeid door de sociologische kant van het voedselvraagstuk.

Hoe kijk je naar de boerenprotesten van het afgelopen jaar?

Tijdens de protesten kwamen de meest uiteenlopende boeren op straat, met allemaal dezelfde eis: geef ons perspectief, zorg voor

een helder en zeker juridisch kader. De overheid antwoordde door alleen de grootste landbouworganisaties aan tafel te zetten, ook al vertegenwoordigen die niet alle boeren, noch alle verschillende visies op de toekomst.

Ontluisterend vond ik hoe vervolgens in een vingerknip decennia aan beleid van tafel geveegd werden. Bovendien is dat geen oplossing. De uitdagingen rond klimaat of stikstof verdwijnen niet zomaar. Binnen twee jaar komen de boeren dus opnieuw op straat. Intussen blijven kleine en een deel van de middelgrote boeren verdwijnen, terwijl de grote landbouwbedrijven blijven groeien. Dit is een proces met grote gevolgen, niet enkel voor de boeren, maar ook voor de samenleving.

We moeten als samenleving kiezen wat voor landbouw we in de toekomst willen. Dat kan een hoogtechnologisch, groot-schalige, ecomodernistische landbouw zijn, of eerder een sociaal-verbindende ecologische, meer kleinschalige landbouw. Beide hebben voor- en nadelen, maar zijn niet te verzoenen. De politiek moet dus kiezen en daar dan naar handelen. Op één nacht een aantal beslissingen nemen zonder visie: dat is slecht beleid.

FOTOGRAFIE
Kobe Van Looveren

In veel verkiezingsprogramma's lezen we dat alle vormen van landbouw naast elkaar moeten bestaan.

Dat is natuurlijk onzin. Impliciet maakt de politiek wel een keuze, bijvoorbeeld door enkel met de grote landbouworganisaties te spreken of het budget voor het wetenschappelijk onderzoek te verdelen volgens het economisch belang van de sectoren.

De politiek doet soms alsof de landbouw los staat van de samenleving, terwijl het landbouw- en voedseldebat ook gaat over gezondheid en welzijn. Het is aan de politiek om daar richting aan te geven, wat iets anders is dan te zeggen wanneer een boer welk gewas mag inzaaien.

Ik geloof in een sterke overheid die kiest voor het algemeen belang. Als minister van landbouw ben je niet de vakbond van de landbouwsector, maar verdedig je de hele samenleving. Net zoals een overheid gerust aan supermarkten voorwaarden zou moeten kunnen opleggen over wat ze aanbieden.

Hoe kunnen we dat keren?

We moeten streven naar een nieuw sociaal contract. Neem een paar jaar de tijd om als samenleving ons voedselsysteem onder de loep te leggen. Zo'n proces kan begeleid wor-

den door onafhankelijke transitiedenkers. Vanuit de grote spelers mag je geen echte systeemverandering verwachten, die sturen gewoon het status quo wat bij. Je moet dus verschillende actoren aan tafel durven te zetten, waarbij alle denkbeelden vertegenwoordigd zijn. Een specifiek ledenaantal of het maatschappelijk gewicht is hierbij minder belangrijk dan de inhoud van de ideeën. In zo'n setting zou BioForum evenwaardig zijn aan de grotere landbouworganisaties. Nog beter is dat er niemand aan tafel zit vanuit zijn rol als belangenvertegenwoordiger, maar eerder vanuit een bepaalde visie. Zo kan je vrij over de toekomst nadenken. Ik hoop dat we een deel van het onderzoeksgeld kunnen besteden aan het uitwerken van dergelijke mechanismen, eerder dan aan technische vraagstukken.

Heb je ook geen duidelijke koers nodig vanuit Europa?

Eigenlijk was Europa dat aan het doen met de Green Deal en de Farm-to-Fork-strategie. Daar hebben ze hun nek uitgestoken, maar we hebben gezien hoe fragiel zo iets is. Op dat vlak ben ik helaas niet zo optimistisch. Ik denk dat we die politieke moed of die visievorming de komende jaren niet hoeven te verwachten.

En welke rol zie je voor lokale besturen? Een aantal ervan werken aan een eigen voedselstrategie.

Het is zeer mooi wat er beweegt op lokaal vlak, maar dat lijken me eerder experimenten. Het Vlaamse beleid heeft een veel grotere hefboom in handen. Als zij bijvoorbeeld in hun eigen foodservices consequent kiezen voor lokaal, gezond, meer bio en minder vlees, dan kan dat een enorm groot effect hebben. Die grote volumes kunnen de groei van bio echt in een stroomversnelling brengen.

Je zei eens dat overheden een gebrek aan verbeeldingskracht hebben. Hoe slagen we erin om andere verhalen te gaan schrijven?

Dat imaginaire denken is niet gemakkelijk, dat merk ik ook bij mijn studenten. Elk jaar geef ik hen de opdracht om het voedselsysteem van de toekomst te verbeelden. Ik merk uit hun antwoorden dat het tijd vraagt om los te komen van modellen, trends en cijfers. Dergelijke scenario's versterken vooral wat je al aan het doen bent. Eigenlijk moet je vertrekken vanuit de vraag: waar willen we naartoe als samenleving? Je bekijkt dan vanuit welke waarden we onze landbouw vorm willen geven. Maar met het aanreiken van specifieke tools lukt het hen wel.

Ook beleidsmakers en organisaties geraken niet los van hun belangen, omdat we daarvoor niet de juiste setting creëren. Daar moeten we dus op inzetten. Er leeft ook heel sterk het idee dat er geen alternatief bestaat voor het huidige landbouwmodel. Voor de dominante, grote spelers is dat defaitisme mooi meegenomen.

Als we het verhaal over je eigen opleiding hoorden: heeft het ook niet te maken met de manier waarop we opgeleid worden?

Dat speelt zeker mee. Ik geef sinds dit jaar het vak duurzame ontwikkeling aan bio-ingenieurs. Dat vak is voor hen een buitenbeentje. Ze krijgen heel complexe wiskunde, fysica, scheikunde,... Ze worden getraind om binair en lineair te denken. En dan zeg ik hen plots dat duurzaamheid een politiek onderhandeld concept is, of dat je perfect van twee tegenovergestelde visies kan vinden dat ze gelijk hebben. Studenten hebben het daar heel moeilijk mee.

Voel je soms weerstand omdat je die socio-logische kant in het debat wil brengen?

Ja, absoluut. Als je als wetenschapper niet vanuit exacte wetenschap praat, dan word je meteen als wollig aanzien. Ik schreef een opiniestuk over de boerenprotesten, en een lezer vroeg zich af waarom ze geen echte weten-

schapper aan het woord lieten. Zo is er ook weinig ruimte voor een andere soort kennis, zoals boerenkennis of kennis die bestaat bij traditionele volkeren. Daar doen wij heel wat onderzoek rond. Die kennis wordt vaak niet ernstig genomen, of pas als ingenieurs het kunnen valideren.

We zien hoe het beleid vandaag alles in hokjes opdeelt. Biolandbouw scoort misschien niet in elk hokje als beste, maar als systeem doen we het wel heel goed. Hoe kunnen we dat hokjesdenken overstijgen?

Het antwoord is hetzelfde: vorm een visie. Zo wordt beweerd dat de Vlaamse melkveesector de meest klimaatvriendelijke ter wereld is, maar men baseert zich daarvoor op een specifieke selectie van indicatoren. Je ziet dat hokjesdenken heel sterk terugkomen in onderzoekstellingen en bij het beleid. Afhankelijk van het dossier en het standpunt dat men wil innemen, baseert men zich op één studie die focust op één aspect.

Iedereen claimt duurzaam of klimaatvriendelijk te zijn, en daar worden allemaal verschillende termen voor gebruikt. Hoe wapenen we ons daartegen als biosector, die wel werkt met een duidelijk wettelijk kader?

Al die verschillende landbouwvormen zorgen voor versnippering. Het beleid vindt dat handig: ze vijlen de scherpe kantjes af van alternatieve modellen en herleiden alles tot landbouwpraktijken. Ook biologische landbouw is daar het slachtoffer van. In plaats van over de biologische principes gaat het zo alleen nog over het lastenboek. Daardoor kunnen grote spelers ook aan biolandbouw doen. Ze stellen het systeem niet in vraag, maar versterken het.

Hetzelfde zie je gebeuren met agro-ecologie. De definitie van agro-ecologie in de Vlaamse Voedseldeal is duidelijk een compromis waar niemand kan tegen zijn. De landbouwminister gaat een keer met laarzen aan op de foto en geeft de boodschap: zie je wel dat we goed bezig zijn. Intussen kan de gangbare landbouw verder zijn ding doen en denken we niet na over een fundamenteel nieuw landbouwmodel.

Om de zaken in beweging te krijgen, geloof ik wel in de kracht van onderuit. Zowel de boerenprotesten als de klimaatbetogingen hebben getoond wat zo'n massaprotesten kunnen doen. Ook al was het resultaat erg verschillend, de impact ervan was wel groot. Daar put ik hoop uit.

Bio kan de wereld redden

De biosector mag best wel wat trotser zijn op zichzelf. Met onze campagne "bio kan de wereld redden" laten we zien hoe biologische landbouw en voeding kan bijdragen aan verschillende maatschappelijke uitdagingen.

VOOR WIE?

De hele biosector

Landbouw – en bij uitbreiding voedselproductie – heeft een heel grote impact op zijn omgeving. Denk niet alleen aan de bodem die bewerkt wordt om voedsel te produceren, maar ook aan biodiversiteit, de lucht- en waterkwaliteit en de gezondheid van mens, dier en planeet. En dan is er ook nog de klimaatverandering. Op dat vlak staat het huidige landbouwmodel voor grote uitdagingen.

Biologische landbouw zou voor elk van die uitdagingen een deel van de oplossing kunnen zijn. Alleen wordt die waarheid door het huidige landbouw- en milieubeleid te weinig erkend en gevaloriseerd. Het grote probleem is dat biolandbouw een systeembenadering is. Ze scoort dus niet op elk aspect het beste, maar als geheel komt biologische landbouw er het beste uit.

Vergelijk het met het een tienkamp: bio is niet op alle aparte disciplines kampioen, maar kan wel de meerkamp winnen omdat het

op alle disciplines goede resultaten neerzit.

Omdat het beleid de diverse problemen niet als een samenhangend systeem aanpakt, maakt men soms vreemde keuzes. Zo geeft men de voorkeur aan technologische oplossingen voor één probleem, die andere problemen groter maken. De systeemaanpak van biologische landbouw zou voor het geheel van problemen een betere oplossing kunnen zijn, maar dat wordt zelden in aanmerking genomen.

Bio kan de toekomst redden

Met de publicatie 'Bio kan de wereld redden' willen we de meerwaarde van bio op diverse maatschappelijke terreinen bewijzen. Wij organiseerden op 23 september een studiedag (op het moment van schrijven had die nog niet plaatsgevonden) en kijken voor verschillende domeinen na wat de wetenschap zegt over de positieve effecten van biologische landbouw: voedselzekerheid, gezondheid, klimaat, lucht, water, dierenwelzijn, biodiversiteit en bodem. We proberen daarbij een aantal hardnekkige vooroordelen over bio te ontcrachten of in perspectief te plaatsen. Het

document heeft niet de ambitie om volledig te zijn, maar wel om een selectie te bieden van wat er aan wetenschappelijk bewijs beschikbaar is om de maatschappelijke meerwaarde van bio aan te tonen en de conclusies die we daaruit kunnen trekken.

We steunen vooral op wetenschappelijk onderzoek uit het buitenland. In eigen land is het onderzoek naar biologische landbouw en voeding quasi onbestaande. De campagne "bio kan de wereld redden" wil dus ook een signaal brengen naar de onderzoeksweld: ga samen met ons kijken in hoeverre biologische landbouw kan helpen om een aantal uitdagingen aan te gaan.

Biologische landbouw biedt een oplossing voor verschillende problemen die vandaag in de landbouw aanwezig zijn.

MEER WETEN?

Op de volgende pagina vind je een poster die alles mooi samenvat. Haal hem uit Bio actief en hang hem op in je winkel, boerderij of bedrijf. Je vindt de publicatie op www.bioforum.be/biokandewereldredden.

BIO KAN DE WERELD REDDEN

Voedselzekerheid

Bio garandeert
voedselzekerheid
op lange termijn

Bodem

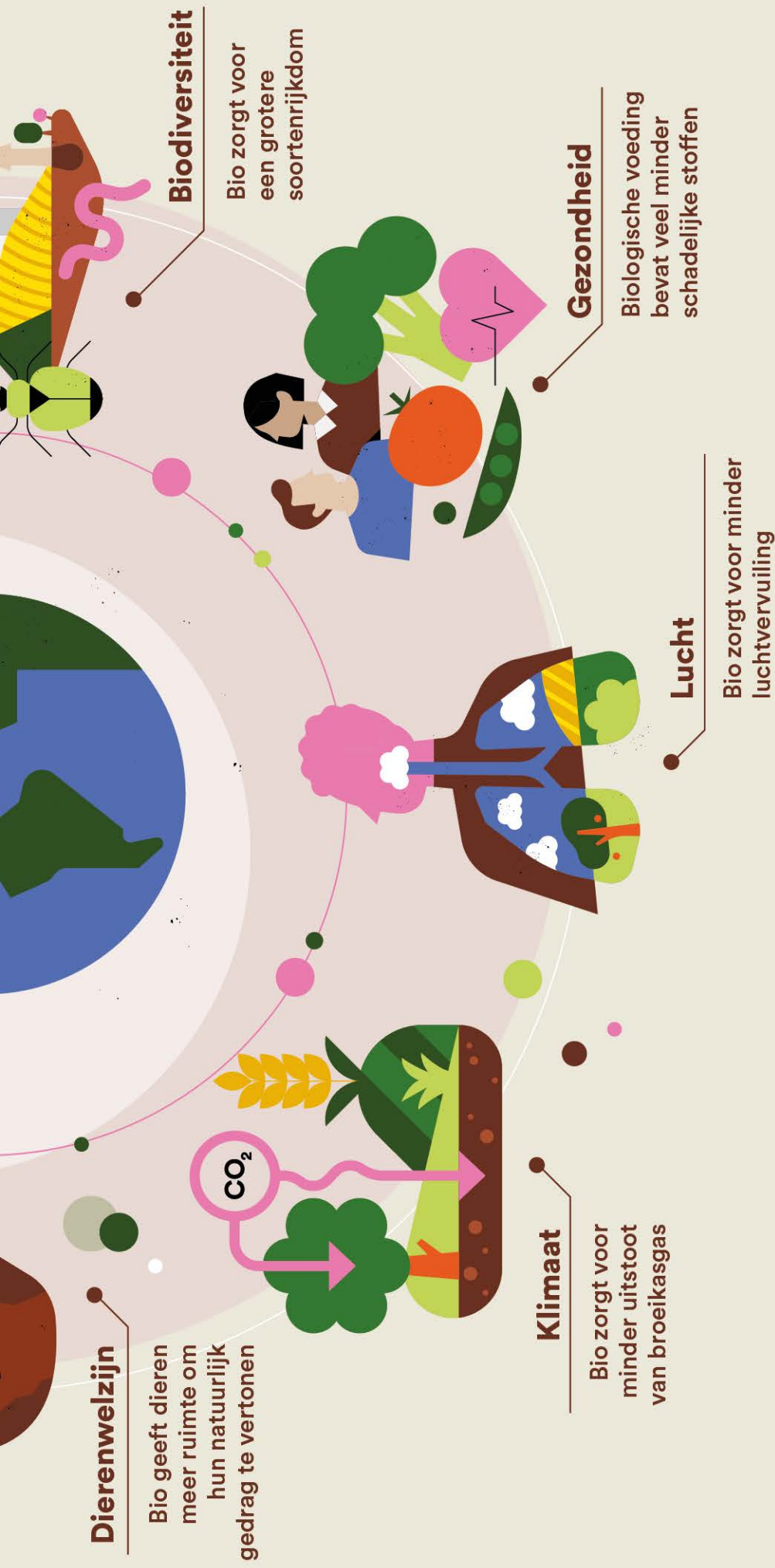
Bio bouwt mee aan
een veerkrachtige
bodem

Water

Bio zorgt
voor minder
watervervuiling

Wil je meer weten over de meerwaarde van bio?
Download onze publicatie op biokandewereldredden.be

Biologische of regeneratieve landbouw?

Regeneratieve landbouw, agro-ecologie.... Biologische landbouw staat wat onder druk als duurzame landbouwvorm door de opkomst van nieuwe, hipper trends. Waar zitten de verschillen en hoe verhouden we ons als biosector tegenover deze landbouwvormen?

VOOR WIE?

De hele sector

Op de streamingdienst Amazon Prime kan je het realityprogramma 'Clarkson's Farm' vinden, waarin de Britse autojournalist Jeremy Clarkson – bekend van Top Gear – een boerderij uitbaat. In het derde seizoen zit een opvallende scène: twee mannen komen aan Clarkson de voordelen van regeneratieve landbouw uitleggen en maken duidelijk dat dat niets met bio te maken heeft.

Ook bij ons voelen we dat biologische landbouw het soms qua imago moet afleggen tegenover nieuwe landbouwhypes. Soms brengen ze biologische landbouw zelfs wat in de verdrukking. Dat zagen we onder meer in de verkiezingsprogramma's, waarin kwistig met termen als agro-ecologie of regeneratieve landbouw werd gestrooid, terwijl biologische landbouw in heel wat programma's een stuk minder aanwezig was.

Maar wat zijn de verschillen? We vatten het voor je samen.

Agro-ecologie

Met de term 'agro-ecologie' heeft biologische landbouw een grote affiniteit. We zijn als BioForum vzw niet voor niets aangesloten bij Voedsel Anders, de organisatie die pleit voor meer agro-ecologische landbouw in Vlaanderen.

Agro-ecologie wil vooral een systeemaanpak voor de landbouw zijn, met een aantal principes die ook voor de biosector belangrijk zijn. Het gaat om aandacht voor dierenwelzijn, biodiversiteit, een gezonde bodem, inputs verminderen enzovoort. Een groot deel van die agro-ecologische principes zijn concreet uitgewerkt in de biologische wetgeving.

Biologische landbouw is dan ook een praktische en gecertificeerde benadering van agro-ecologische landbouw. Dat is meteen ook het grootste verschil. Bio heeft duidelijke regels, en wordt gecontroleerd en gecertificeerd door de hele keten. De term is bovendien wettelijk beschermd en met het gekende bio-label kunnen we de consument garanderen dat zijn voeding op een agro-ecologische manier is geproduceerd.

Een aantal agro-ecologische principes zitten

niet vervat in de biologische wetgeving, maar het zijn wel thema's waar we als biosector al jaren aan werken. Denk aan economische diversificatie (bv. thuisverwerking), cocreatie van kennis (Biobedrijfsnetwerken), de sociale waarden en de aandacht voor een faire keten.

Regeneratieve landbouw

Bij regeneratieve landbouw is het een ander verhaal. Waar agro-ecologie internationaal intussen een duidelijk omlijnd kader heeft, bestaan er van regeneratieve landbouw verschillende definities.

Wat overal terugkomt is een grote focus op de bodem. Regeneratieve landbouw wil aan klimaatmitigatie doen door koolstof op te slaan in de bodem. Daarvoor gebruiken ze verschillende landbouwtechnieken: minder bodembewerking, vruchtwisseling en begrazing komen vaak terug.

Anders dan bij bio garandeert regeneratieve landbouw geen systeemaanpak en is het bijvoorbeeld minder of niet bezig met biodiversiteit of minder gebruik van pesticiden. In de meeste definities zijn die, samen met ggo's, gewoon toegestaan.

FOTOGRAFIE
Kobe Van Looveren

Als biosector zijn we niet tegen regeneratieve landbouw. Sterker nog: historisch gezien zijn de twee goed met elkaar verweven. Het Amerikaanse Rodale instituut – een pionier in biologisch landbouwonderzoek – lanceerde de term. Bodemzorg zit immers wel in de principes van bio, maar wordt minder concreet uitgewerkt in de biologische wetgeving. Regeneratieve landbouw werd dus gezien als een aanvulling op de systeemaanpak die in bio al bestaat.

Veel biobedrijven zijn dan ook al lang bezig met regeneratieve principes als weinig bodembewerking, al betekent dat niet dat alle biobedrijven aan regeneratieve landbouw doen. Voor gangbare boeren kan regeneratief werken een opstapje zijn naar bio. We zien ook in onze sector dat bioboeren regeneratieve landbouw zien als een verdere evolutie van de biologische landbouw.

Greenwashing vermijden

Doordat regeneratieve landbouw niet duidelijk gedefinieerd is, is het wel duidelijk dat de vlag vele ladingen dekt. Zo zien we dat voedingsmultinationals uitpakken met duurzaamheidsprogramma's waarbij regeneratieve landbouw wordt uitgespeeld als een van de speerpunten. Zij bedoelen met deze term vaak iets anders dan wat bio-boeren ermee zouden bedoelen. Ze werken

met eigen lastenboeken die meestal maar enkele elementen uit de regeneratieve landbouw plukken, zoals ploegloos boeren of het gebruik van groenbedekkers.

Dat is een vorm van greenwashing die we als biosector aanklagen. Regeneratieve praktijken moedigen we aan, maar het minimum om iets een duurzame landbouw te noemen is voor ons een systeemaanpak, zoals de biologische landbouw die vooropstelt. Wat ons betreft is biologische landbouw het origineel. Door als voedingsbedrijf enkel in te zetten op een vaag omschreven term, creëer je niet alleen oneerlijke concurrentie ten opzichte van bio, de consument raakt er ook van in de war.

Er gaan stemmen op om een soort keurmerk op te richten voor regeneratieve landbouw, maar daar zijn we als biosector geen voorstander van. Er bestaat immers al een duidelijk lastenboek. Eventueel zou men ervoor kunnen pleiten om regeneratieve technieken te erkennen als extra bovenop de biologische regels. Zulke initiatieven zijn er vandaag al. In de Verenigde Staten bestaat het 'Regenerative Organic Certified' label, en ook EARA (European Alliance for Regenerative Agriculture) en Farm4Good in Wallonië leggen duidelijk de link tussen regeneratieve en biologische landbouw.

CO₂ compenseren

Hoe kan boslandbouw helpen bij de klimaatdoelstellingen van Europa? Het project 'Carbon Farming' zocht dat de afgelopen jaren uit.

FOTOGRAFIE
Kobe Van Looveren

VOOR WIE?

De hele biosector

Europa wil klimaatneutraal worden. In de eerste plaats wil het de huidige CO₂-uitstoot drastisch verminderen, maar daarnaast wil men ook inzetten op het capteren van CO₂. De bodem kan daarbij helpen: die heeft een enorme capaciteit om koolstof vast te leggen in de vorm van organische stof. In 2022 deed Europa daarom een voorstel om landbouwers die koolstof opslaan in de bodem te belonen voor hun klimaatdiensten, de zogenaamde koolstoflandbouw.

Omdat greenwashing om de hoek loert, moet elk project dat zulke oplossingen wil uitwerken wel eerst mikken op de reductie van CO₂-emissie. Koolstofopslag kan alleen een aanvullende maatregel zijn. Daarnaast moet koolstofopslag op wetenschappelijke wijze gemonitord worden en moeten er langetermijngaranties zijn dat de koolstof in de bodem vastgehouden wordt. Een van de pioniersprojecten is het koolstofcompensatieplatform 'Treecological' van BOS+. Daar kunnen particulieren hun CO₂-uitstoot compenseren door bosaanplant te financieren.

Boslandbouw in Vlaanderen

Via dit platform gingen Bos+, BioForum, ILVO en de Regionale Landschappen van Oost-

Vlaanderen ook kijken hoe boslandbouw in Vlaanderen als een vorm van koolstoflandbouw gezien kon worden. Boslandbouw, waarbij bomen en struiken geïntegreerd worden in het landbouwbedrijf, biedt naast koolstofopslag ook tal van andere ecosystemediensten zoals waterbuffering, afremmen van erosie en het versterken van biodiversiteit. Bioboeren begrijpen beter dan wie ook hoe belangrijk het is dat er winsten te boeken vallen op verschillende domeinen. Goed functionerende ecosystemen en biodiversiteit verhogen de veerkracht van elk landbouwecosysteem.

Aan het project 'Carbon Farming' namen vijf Oost-Vlaamse landbouwers deel, waarvan drie bioboeren. Die verbonden er zich contractueel toe om de aanplant minstens 30 jaar te laten staan en zo de koolstofopslag te verzekeren. De landbouwers worden zowel voor hun inspanning als voor het resultaat (de effectieve koolstofopslag) beloond. De uitbetaling gebeurt in drie schijven: bij aanplant, na vijf jaar en na tien jaar. Essentieel voor de geloofwaardigheid van een koolstoflandbouwproject is de monitoring van de koolstofopslag, die gebeurt met de CARAT-tool van ILVO.

Beleid aan zet

De intentie van dit pilootproject was om ervoor te zorgen dat ook andere Vlaamse landbouwers via Treecological een vergoeding

kunnen krijgen voor de bomenrijen en houtkanten op en rond hun landbouwpercelen. Dat is op dit moment nog niet realistisch, want de werking van Treecological in Vlaanderen is voor een groot deel afhankelijk van subsidies.

Op het vlak van beleid is er nog werk aan de winkel: Vlaanderen zou de landschapsbouwende rol van landbouwers ten volle moeten benutten en stappen moeten zetten naar een meer natuurinclusieve landbouw die biodiversiteit ondersteunt. Vergoeding via koolstoflandbouw kan een motivatie bieden voor landbouwers om de stap naar boslandbouw te maken, maar door een onduidelijk beleid voelen landbouwers zich vaak nog geremd om eraan te beginnen.

Zoals een deelnemend landbouwer het verwoordde: 'Ik zou trots zijn op een erkenning voor waardevolle natuur op mijn veld'.

MEER WETEN?

De CARAT tool werd door ILVO, UGent en BDB ontwikkeld in het kader van het VLAIO-LA project "Agroforestry 2025". Meer te weten komen over agroforestry in Vlaanderen? Kom dan zeker naar het event "Boeren met bomen" op 15 oktober op ILVO. Alle info op www.agroforestryvlaanderen.be. Vragen? Neem contact op met projectmedewerker Liën Romeyns lien.romeyns@bioforum.be.

Word lid van Bioforum

en draag bij tot de stem van een sector!

Meer dan 400 bedrijven hebben ervoor gekozen om lid te worden van BioForum. Ze hebben daar maar liefst vijf redenen voor.

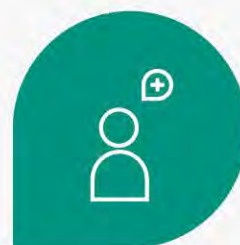
Jij beslist mee

Wij hechten veel belang aan stemmen uit de sector. Als lid speel je mee een rol in de vorming van standpunten. Enkel als lid kan je ook zetelen in de Raad van Bestuur of Algemene Vergadering en bepaal je mee waar wij op moeten inzetten.

Persoonlijk advies

De biologische bedrijfsvoering vergt heel wat van een ondernemer: nieuwe technieken, nieuwe leveranciers, nieuwe afnemers en een wetgeving die voortdurend evolueert. De medewerkers van BioForum staan jou graag bij met advies op maat.

Voordelen voor jouw bedrijf

Als lid van BioForum geniet je van kortingen op promomateriaal voor jouw bedrijf, op studiedagen en advertenties. Als lid krijg je korting bij onze partners. We zetten vooral leden in de kijker in de media. Enkel als je lid bent, kan je het Biogarantie-label dragen.

Versterk je netwerk

Een sterk netwerk is een kapitaal waard, zeker in de kleinere biosector. Speciaal voor leden organiseert BioForum nuttige netwerkmomenten. De personeelsleden van BioForum staan je individueel bij om je netwerk uit te breiden. Ons netwerk is ook het jouwe.

In actie voor jouw belangen

BioForum is dé gespreks-partner voor overheid en middenveld als het over bio gaat. We zetelen in meerdere belangrijke raden en adviseren het beleid, Vlaams, Belgisch en Europees. Hoe meer leden, hoe sterker onze boodschap.

WIL JIJ OOK LID WORDEN?

Surf snel naar www.bioforum.be/wordlid en meld je daar aan! Je vindt daar ook de tarieven voor lidmaatschap.

Welke gevolgen heeft het stikstofdecreet voor bio?

Begin dit jaar werd het stikstofdecreet van Vlaanderen definitief goedgekeurd. Dat heeft gevolgen voor de hele landbouw, maar de biosector zou wel eens grotere nadelen kunnen ondervinden. De wereld op zijn kop.

VOOR WIE?

De hele biosector

Er circuleert te veel stikstof in Vlaanderen: te veel ammoniak-stikstof in de lucht en te veel nitraat-stikstof in oppervlakte- en grondwater. Dit voorjaar kondigde de Vlaamse Regering daarom een nieuw stikstofdecreet aan, met een nieuwe set maatregelen om stikstofuitstoot te beperken en Vlaamse natuurgebieden te herstellen. Voor landbouwbedrijven specifiek bepaalt het decreet dat de stikstofuitstoot van veehouders omlaag moet door ofwel de veestapel af te bouwen ofwel ammoniak (een vluchtige stikstofverbinding die voortkomt uit mest) af te vangen in de stallen. Een resoluut besluit, maar in zijn methodiek een mokerslag voor de biologische sector.

Stikstof in tunnelvisie

Vlaanderen bekijkt het stikstofprobleem in zijn voorgestelde maatregelen vooral op stalniveau. Het besluit zet in op nieuwe technieken als gesloten ammoniakemissiearme stalsystemen en luchtwassers als oplossingen. In theorie beloven deze technologieën

positieve resultaten, maar in de praktijk vallen die vaak minder gunstig uit.

Voor de biosector bieden de emissiereducerende suggesties op stalniveau geen soelaas. De Europese biowetgeving stelt namelijk dat dieren maximaal buiten moeten kunnen. De methodiek van het stikstofdecreet om ammoniakemissie louter op stalniveau te bekijken, is daardoor moeilijk toe te passen en laat de biosector in de kou staan.

Biolandbouw werkt bovendien grondgebonden en houdt rekening met de draagkracht van de omgeving in zijn productie. Door lagere dieraantallen zijn er logischerwijs minder emissies, maar momenteel ontbreekt het aan wetenschappelijk onderzoek om deze stelling te onderbouwen. Tot slot blijft de oorzaak van het stikstofprobleem in Vlaanderen – een enorme import van stikstof in de vorm van kunstmest en veevoer en een intensieve veehouderij die de draagkracht van het land daardoor ver overschrijdt – in het decreet onbehandeld. Nochtans is het ook daar de biosector die aantoont dat landbouw zonder deze middelen en zonder dierlijke mestoverschotten mogelijk is.

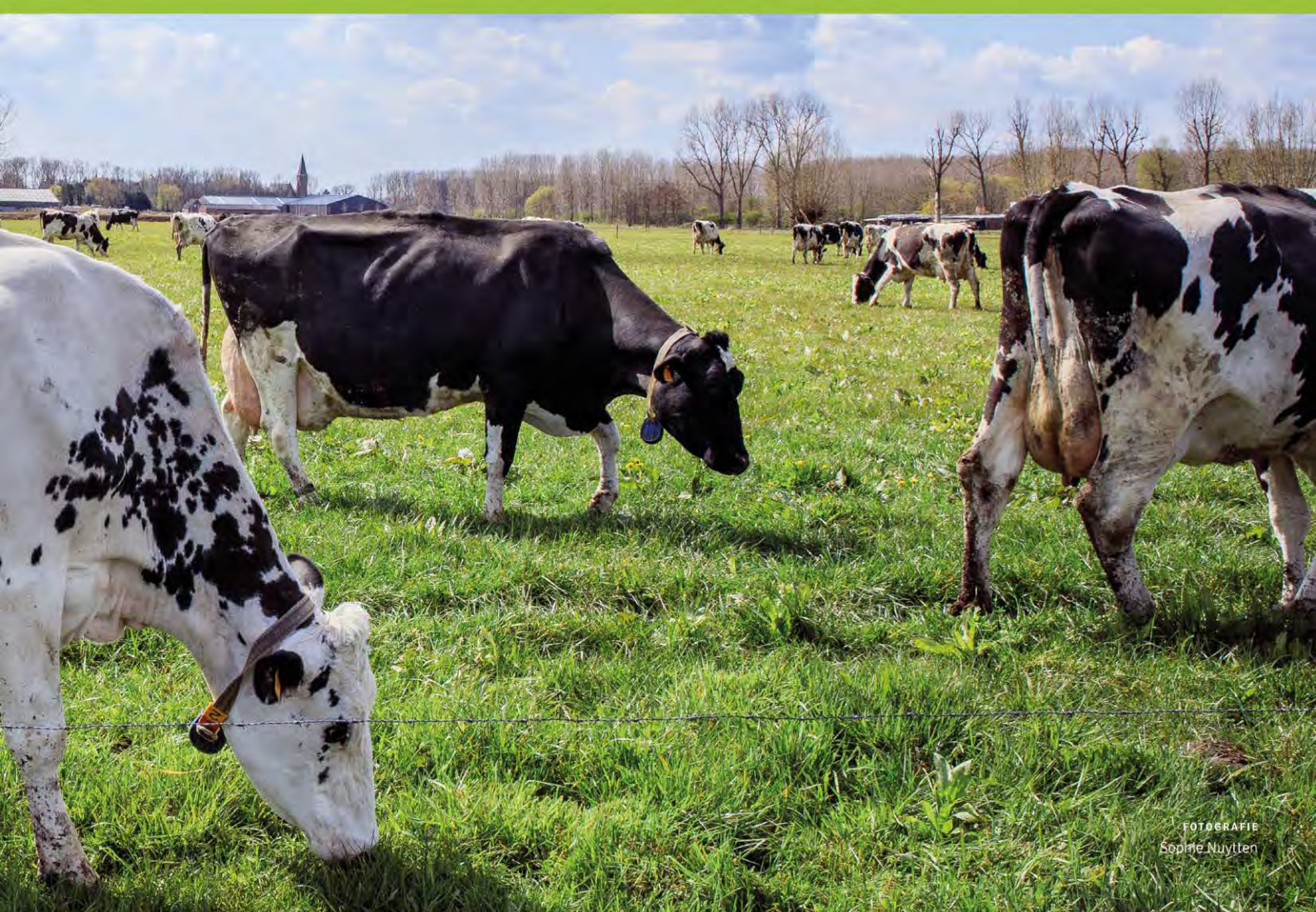
Biosector onder druk

In het stikstofakkoord is één uitzonderingsregel voor biologische landbouw opgenomen. In tegenstelling tot gangbare bedrijven, waar de drempel voor verplichte emissiereductie op een impactscore van 0,025 procent ligt, ligt de lat voor bestaande biologische bedrijven op 1 procent. Biobedrijven met een impactscore onder de 1 procent zijn dus vrijgesteld van een reductiedoelstelling en worden in een status quo gedwongen.

Melkveehouder Koen Hoens vertelt: "Met een impactscore van 0,1% zit ik 'veilig' als ik niets hoeft te veranderen, maar nu vraagt mijn melkcoöperatie een opschaling van de minimale melklevering. Ik kan geen kant meer op doordat ik 10 jaar geleden bij de omschakeling naar bio mijn bedrijf met een derde afbouwde. Ironisch genoeg is mijn stap naar een meer natuurinclusieve landbouw toen nu de doodsssteek voor mijn bedrijf. Ik hoop dat men in de politiek gaat inzien dat biologische landbouw deel van de oplossing is, en niet het probleem."

Nog lastiger wordt het voor zij-instromers of startende bioboeren: voor nieuwe ver-

FOTOGRAFIE
Sopie Nuytten

gunningen geldt voor biobedrijven dezelfde drempelwaarde als voor gangbare landbouw. Jordy Van Overbeke, die zijn gangbaar bedrijf wil omschakelen naar biologische legkippen, maakte de rekensom: "Ik zou 1.852 biologische legkippen mogen houden, wat onleefbaar zou zijn. Enkel zeer grote bedrijven of bedrijven met oude stallen zullen kunnen omschakelen en een rendabel bedrijf overhouden. Wij zetten enkele jaren geleden emissiearme stallen voor ons gangbaar bedrijf en die milieu-inspanningen worden nu bestraft." Jordy heeft er wel goede hoop op dat er emissiearme stalsystemen erkend zullen worden voor biologische bedrijven. "In Nederland bestaat een luchtwassersysteem dat reeds met succes is toegepast op biologische bedrijven. Dat zou op termijn ook in Vlaanderen erkend kunnen worden. Het is echter een grote investering."

Voor de rundsector bestaan er echter geen luchtwassers of emissiearme stalsystemen. Een bioboer met een kleinschalig biologisch dubbeldoel rundveebedrijf vertelt: "We hebben met alle jongvee erbij 108 dieren, maar doordat wij vlakbij een natuurgebied liggen zijn, hebben we een impactscore boven de 1% en daarom moeten we tegen 2026 onze

TUVNORD
INTEGRA

Certificatie van biologische producten, Autocontrole, Rainforest Alliance en RSPO

Sinds 1988 werken wij aan een duurzame ontwikkeling van de maatschappij en certificeren wij uw diensten en producten, van veld tot vork.

Ontdek ons uitgebreid aanbod:
www.tuv-nord.com/be

FOTOGRAFIE
KVL/Creative Nature

emissies 5% verminderen. Dankzij de aankoop van een mestrobotje zijn we voorlopig op papier in orde."

Een heroriëntatie naar korte keten zou een afbouw van de veestapel toelaten. "Zoals bij de meeste bioboeren gaan onze koeien zoveel mogelijk naar buiten, meestal van april tot begin november. Weidegang is een reducerende PAS-maatregel die voor bioboeren van toepassing kan zijn, maar de voorgestelde registratiesystemen zijn praktisch moeilijk toe te passen. Bij barre weersomstandigheden kiezen de koeien er vaak zelf voor om in de stal te komen schuilen. Het is dus moeilijk om te voorspellen wanneer de stal leeg zal zijn en hoeveel reductie we dus in onze vergunningsaanvraag in rekening kunnen brengen. Een virtuele afrastering door middel van halsbanden kan een correct en haalbaar systeem zijn, maar daar moet wel financiële ondersteuning voor komen: 80%, net zoals voor de luchtwassers."

Vraag naar flankerend beleid

Bio kan een deel van de oplossing bieden voor

de milieu-uitdagingen van de dierlijke sector. Dat wordt ook zo erkend in het Strategisch Plan Bio van de Vlaamse overheid. Dat plan stelt voorop om voor 2027 het bio-areaal verder te laten groeien en de omzetwaarde van biologische dierlijke productie naar 5% te laten stijgen. Met het stikstofdecreet bereikt Vlaanderen echter het tegenovergestelde: de positieve voornemens voor de Vlaamse biosector worden vrijwel tenietgedaan. Een kleinschalig grondgebonden bedrijf dat rekening houdt met de draagkracht van de natuur kan onder de huidige regels moeilijk overleven, terwijl een grootschalig bedrijf dat investeert in hoogtechnologische stallen kan blijven bestaan. Om dure investeringen te financieren is een boer echter vaak genoodzaakt zijn veestapel te vergroten. Zo creëert het decreet indirect een averechts effect: het zorgt voor een schaalvergroting en intensivering van de Vlaamse landbouw.

BioForum vraagt dus om bijsturing van het stikstofdecreet. Zolang er geen maatregelen zijn opgenomen die passen in een biologische bedrijfsvoering, is het stikstofdecreet in zijn huidige vorm onwerkbaar voor de

biologische veehouderij. In afwachting van erkende emissiereducerende technieken die bij voorkeur een systeembenadering gebruiken en niet enkel op stalniveau reduceren, pleit de sectororganisatie voor een PAS waarin biobedrijven worden vrijgesteld van emissiereductieverplichtingen. Er is nood aan een beleid waarin bedrijven worden ge(her)waardeerd en ondersteund in hun transitie naar een meer extensieve en grondgebonden manier van werken. Een vrijstelling voor bedrijven die op de juiste weg zijn voelt dan niet als een uitzondering. Alleen zo kan Vlaanderen de koe genaamd 'Stikstof' bij de horens vatten.

MEER WETEN?

Heb je vragen over het stikstofdecreet? Neem dan contact op met projectmedewerker Liën Romeyns liën.romeyns@bioforum.be.

10 NOVEMBER -
10 DECEMBER

Food.Film.Fest.

Organiseer een
vertoning met je
vereniging of woon
een van de vele
voorstellingen bij!

Organisaties, burgers, boer.inn.en en gemeenten doen ons via film
en gesprek stilstaan bij het eten op ons bord. Elke vertoning is uniek.
Welkom op het meest diverse filmfestival van Vlaanderen!

Meer info:
[www.voedsel-anders/
foodfilmfest-2024](http://www.voedsel-anders/foodfilmfest-2024)

**VOEDSEL
ANDERS**
GROEIENDE BEWEGING VOOR AGRO-ECOLOGIE

DEPARTEMENT
OMGEVING

Stel je even voor...

VOOR WIE?
De hele biosector

Enkele maanden geleden verwelkomden we bij BioForum drie nieuwe collega's. Maar wie zijn ze en welke rol nemen ze op bij BioForum? Lisa, Maarten en Mieke vertellen het je zelf.

Maarten Jacobs

Wat deed je voor je bij BioForum kwam werken?

Ik was directeur-conservator bij 't Grom, het museum van de groentestreek in Sint-Katelijne-Waver. Dat is een erfgoedcentrum over de tuinbouwstreek tussen Antwerpen en Brussel. Zij beheren een collectie tuinbouwboeken, oud tuinbouwgereedschap en regionale groentevariëteiten. Daarnaast is er een publiekswerking met kookworkshops, waarvoor we soms samenwerkten met biologische telers. Daardoor kende ik de biosector al een beetje.

Wat zijn je taken bij BioForum?

Er zijn vier thema's waar ik me over zal ontfemen. Die zijn niet alleen nieuw voor mij, ook voor BioForum zijn sommige thema's nieuw terrein.

1. Ik wil biologische landbouwbedrijven en het landbouwonderwijs dichter bij elkaar brengen. Zo ga ik onder meer op zoek naar bioboeren die stageplaatsen willen aanbieden. In eerste instantie focus ik op het middelbaar onderwijs, maar op termijn kijken we ook naar de hogescholen en universiteiten. Dat kan helpen om meer aandacht voor bio te krijgen in wetenschappelijk onderzoek.
2. Heel wat gemeenten en steden werken aan een lokale voedselstrategie. Ik wil er mee voor zorgen dat biologische voeding

daar ook meer in verankerd geraakt. Ik ondersteun boeren die bij lokale of regionale besturen willen aankloppen en geef hen ook de handvaten om te kijken naar regionale samenwerkingsverbanden.

3. Een van de ambities in Vlaanderen is om meer bio in foodservices te krijgen. Ik zoek ook daar naar mogelijkheden.
4. Tot slot ga ik biobedrijven helpen bij het uitbouwen van een publiekswerking. Denk aan bedrijfsbezoeken, educatieve uitstappen naar de boerderij. Hier komt mijn achtergrond bij 't Grom van pas.

Wat spreekt je het meest aan bij het werken in de biosector?

Ik ben helemaal mee met de biologische principes en wil graag het verschil maken. Leuk is dat ik in de biosector contacten van mijn vorige job terug zie komen. Sommige mensen ken ik ook van de vzw Kempens Hoen die ik 10 jaar geleden gestart ben. De bedoeling was om het Kempisch Hoen, een oud kippenras dat nagenoeg verdwenen was, weer te introduceren in Vlaanderen. We willen ook dat die kippen een meerwaarde hebben voor de boeren. Omdat bioboeren doorgaans meer oog hebben voor dat lokale karakter, ben ik al bij verschillende van hen gaan aankloppen. 1 ding is me nu trouwens al duidelijk: in de biosector werken veel enthousiaste mensen!

Lisa Benoot

Wat deed je voor je bij BioForum kwam werken?

Ik volgde een opleiding als bio-ingenieur levensmiddelentechnologie en werkte hiervoor bij een distributeur van voedings-ingrediënten. Dat bedrijf mikte met zijn assortiment onder meer op voedingstrends zoals proteïneverrijking, suikerreductie enzovoort. Die aanpak viel steeds minder samen met de persoon die ik ben. Ik ben bijvoorbeeld heel erg bezig met hormonale gezondheid bij vrouwen. Door daar veel over te lezen ben ik beginnen beseffen dat er altijd meerdere factoren meespelen. We kijken als samenleving te weinig naar het geheel en hebben de neiging om alles op te delen, ook in hoe we voeding produceren. Ik zocht een job die meer aansloot bij die holistische aanpak.

Wat zijn je taken bij BioForum?

Ik ben bij BioForum het aanspreekpunt voor voedingsbedrijven. Dat betekent dat verwerkers die vragen hebben over bio bij mij terecht kunnen. Dat kunnen vragen over wetgeving zijn,

maar evengoed kan ik hen helpen bij hun zoektocht naar bepaalde biologische ingrediënten. Omdat de biosector redelijk nieuw is voor mij, heb ik mij de eerste weken vooral ingelezen en het is de bedoeling dat ik de volgende maanden verschillende biobedrijven ga ontmoeten. Maar laat dat bedrijven er niet van weerhouden om contact met me op te nemen: ik ben hier omringd door een heel ervaren team.

Wat spreekt je het meest aan bij het werken in de biosector?

Wat ik in mijn vorige job het leukste vond was advies geven en zo het gevoel krijgen dat ik iemand heb kunnen helpen. Daar komt nu nog eens bij dat ik ook iets goeds voor de wereld doe. Niet lang nadat ik bij BioForum begon, kreeg mijn vader de diagnose Parkinson. Dat het risico op die ziekte verhoogd wordt door het gebruik van chemische pesticiden, is intussen wel geweten. Dat we dat gewoon aanvaarden, maakt me boos. Ik ben blij dat ik die woede in deze job kan omzetten in iets positiefs.

Mieke Van Looveren

Wat deed je voor je bij BioForum kwam werken?

Ik heb in het buitenland gewoond, heb in de toerismesector gezeten en 9 jaar bij Vluchtelingenwerk Vlaanderen gewerkt. Heel uiteenlopend, maar altijd draaide het om contact met mensen en verbinding leggen. Voor ik bij BioForum begon, werkte ik bij Ecopower. Ik had er een commerciële functie, en weet daardoor hoe het voelt aan de producenten-zijde en hoeveel factoren er meespelen als het gaat om een eerlijke keten. Ook dat het een coöperatie was, vond ik fijn.

Wat zijn je taken bij BioForum?

Ik ben Medewerker ketenontwikkeling. Ik volg de ontwikkelingen in de markt, wil een stuk transparantie bieden en probeer er mee voor te zorgen dat vraag en aanbod op elkaar afgestemd zijn. Dat doe ik samen met Paul Verbeke. Wie vragen heeft over afzet of de markt, kan altijd met mij of Paul contact opnemen. Dat rechtstreekse contact is erg belangrijk om te weten wat er leeft in de

markt. Dus: hou me op de hoogte van wat er speelt of beweegt in je sector, zodat ik jou kan ondersteunen.

Daarnaast coördineer ik ook het project Tweespan. Dat gaat over de teelt en afzet van lokale eiwitgewassen en de duurzame relaties opbouwen tussen boeren en verwerkers. We werken daarvoor samen met drie boeren, en met ILVO, Inagro en La Vie Est Belle. Je vindt alle informatie daarover op www.bioforum.be/tweespan.

Wat spreekt je aan in het werken voor de biosector?

Duurzaamheid heb ik met de paplepel meegekregen. Mijn vader was een van de eerste ecologische tuiniers, en ik heb als kind ook regelmatig mee geholpen. Ik hou van gezonde voeding, en dus koos ik ook als consument al regelmatig voor bio. Het positieve aan biologische voeding vind ik vooral het lastenboek. Dat geeft duidelijke garanties.

MEER WETEN?

Je vindt alle contactgegevens van Lisa, Maarten en Mieke op www.bioforum.be/medewerkers.

Bio in Finland

Finland, het noordelijkste landbouwland ter wereld, heeft 's werelds grootste biologisch gecertificeerde bos(bessen)gebieden.

Daarnaast bieden ze gratis schoolmaaltijden aan, waarbij biologische voeding een belangrijke rol speelt.

FOTOGRAFIE
Pro Luomu

VOOR WIE? Bioboeren

In 2023 werd voor 375 miljoen euro aan biologische producten verkocht in de Finse detailhandel, en het aandeel bio in de totale dagelijkse verkoop lag op ongeveer 1,9 procent. Finse consumenten hechten veel belang aan de binnenlandse herkomst van hun voeding, en aan dierenwelzijn en antibiotica-vrijheid. Biologische voeding wordt gezien als schoon en zonder toevoegingen. Finse consumenten doen hun boodschappen meestal in supermarkten, wat ook de populairste plek is voor de aankoop van biologische producten. De populairste bioproducten zijn bananen, eieren en melk.

Van alle landbouwgrond in Finland is 13,7 procent biologisch. Een groot deel daarvan is bestemd voor biologische granen, waarvan meer dan de helft bestaat uit haver. Een groot deel daarvan is bestemd voor het buitenland. Sowieso wordt ongeveer 40 procent van de biologische export ingenomen door meelproducten. Van de totale meelexport is ongeveer 30 procent biologisch gecertificeerd.

Wilde bio

Finland is het land van bos en meer, en dat zien we ook terug in de cijfers. Zo'n 75 procent van de totale landoppervlakte van het Scandinavische land wordt ingepalmd door bos (Ministerie van Landbouw en Bosbouw 2024). Dat biedt mogelijkheden voor de productie van biologische wilde bessen zoals bosbessen, veenbessen en bramen. Zo'n 6,9 miljoen hectare bos is biologisch gecertificeerd. Om een bos biologisch te certificeren en de verzamelde producten als biologisch te kunnen verkopen, mogen in de drie voorgaande jaren geen meststoffen of bestrijdingsmiddelen zijn gebruikt die in bio niet zijn toegelaten.

Jaarlijks worden er in totaal miljoenen kilo's biologische bosbessen, veenbessen en bergbramen verzameld. Daarnaast leveren de Finse bossen biologisch berkenwater, wilde kruiden en paddenstoelen. Deze natuurproducten dienen ook als grondstoffen voor de productie van voedingssupplementen en cosmetica.

Deze 'wilde' biologische producten zijn een van de belangrijkste exportproducten van Finland. Een groot deel van de biologische

wilde bessen en het berkenwater is bestemd voor het buitenland. De vraag naar wilde biologische producten is wereldwijd al lang aan het toenemen. Zeker op de groeiende markten in Azië is er vraag naar.

Bio op Finse scholen

De Finse overheid wil dat tegen 2030 25 procent van de ingrediënten in openbare keukens

FOTOGRAFIE
Pro Luomu / Mikko Uosukainen

biologisch gecertificeerd is. De afgelopen twee jaar is het gebruik van biologische producten in openbare keukens daardoor gestaag gegroeid en op sommige plekken is het doel van 25 procent al bereikt. Van de foodservices meldt 63 procent dagelijks bio te gebruiken. In openbare keukens is het percentage bio het grootst in kinderdagverblijven en scholen. Finland was in 1948 het eerste land ter wereld dat gratis schoolmaaltijden introduceerde. De populairste biologische producten zijn met name granen en melk, waarvan in het afgelopen schooljaar in Finse scholen en kinderdagverblijven in totaal 3,1 miljoen liter werd gedronken.

Finse scholen maken actief gebruik van de door de EU gefinancierde 'schoolsubsidie', en Finland heeft ook de subsidie voor biologische melk verhoogd. Het subsidiebedrag voor vetvrije, vitamine D-gefortificeerde biologische melk is 0,38 euro per liter, terwijl het voor gewone melk 0,19 euro per liter is.

Pro Luomu, de sectororganisatie van de Finse biologische sector, is betrokken bij een project dat het gebruik van biologische

producten in Finse openbare foodservices bevordert. In totaal werken 11 Finse foodservices en verschillende bedrijven samen om onder andere de beschikbaarheid van bio in openbare foodservices te verbeteren en recepten te ontwikkelen met biologische ingrediënten. Als resultaat van het project is onder andere het productassortiment van biologische verwerkingsbedrijven meer geschikt gemaakt voor professionele keukens en is het gebruik van biologisch vlees in foodservices toegenomen.

Een gemeenschappelijk doel

Finland neemt ook deel aan het Nudging Organic-project, dat campagne voert voor de promotie van het Europese biologo en de afzet van biologische voeding. Sinds het najaar van 2022 wordt in de campagne op een nieuwe manier gecommuniceerd over de voordelen van bio voor het milieu en dierenwelzijn. De deelnemers aan het project zijn In Vlaanderen BioForum, in Nederland Bionext, in Finland Pro Luomu, en in Zweden Organic Sweden. In september 2024 kwamen de uitvoerders van de campagne bijeen

in Helsinki om samen de Finse biologische markt te verkennen.

Daar brachten we een bezoek aan de biologische winkelketen 'Ruohonjuuri Mansku'. Die werd opgericht in 1982 en was in Finland een pionier op het vlak van de verkoop en promotie van biologische en ecologische producten. Intussen bestaat de keten uit 16 winkels. Ze willen ook meer dan een winkel zijn, met bingo- en singlesavonden, aandacht voor educatie, cultuur en de gemeenschap.

MEER WETEN?

<https://ruohonjuuri.com>

Kijken bij de buren

De biosector is een motor voor innovatie en ondernemerschap. We kijken naar het buitenland voor inspirerende voorbeelden.

Gouden Grutto Bio goed voor weidevogels

Elk jaar reikt de Nederlandse vogelbescherming een prijs uit aan ondernemers die zich inzetten voor de bescherming van weidevogels. Dit jaar ging de prijs naar de biologische melkveehouders Willem Courtz en Wicher Hoeve uit Rouveen. Zij stellen een deel van hun land beschikbaar aan de weidevogels en creëren door hun kleinschalige en extensieve bedrijfsvoering een plek waar de weidevogels zich thuis voelen. Dat rendert, want de gruttodichtheid op hun land is inmiddels weer op het niveau van de hoogtijdagen in de jaren 1960.

www.vogelbescherming.nl

© Hans Hillewaert

Netto Discounter sluit zich aan bij bio

De Duitse Discounter Netto Marken-Discount gaat een samenwerking aan met de biologische landbouwvereniging BioKreis, die voornamelijk actief is in Beieren. Het bijhorende BioKreis-label gaat ook verder dan de biologische wetgeving. Netto wil meer regionale bioproducten kunnen aanbieden als huismerk en kijkt daarvoor naar de marktsituatie en beschikbaarheid. Eerder hadden ze ook al een engagement met biovereniging Naturland.

www.netto-online.de

Stad Parijs Parijs kiest voor bio

Heel wat Europese steden kiezen ervoor om in hun overheids catering bio mee te nemen. Parijs legt de lat nog hoger: ze willen dat alle stadscatering duurzaam is tegen 2027. Heel concreet mikken ze op 75 procent bio in hun aankopen.

www.paris.fr/pages/un-plan-alimentation-durable-pour-paris-2705

MEER WETEN?

Zelf ook een inspirerend voorbeeld gezien uit het buitenland? Laat het weten aan onze communicatiemedewerker Tom Wouters tom.wouters@bioforum.be.

Biosector in beweging

BioForum brengt de biosector in beweging met tal van activiteiten. In deze rubriek geven we je een blik achter de schermen.

29 augustus

Bio2Bio

De Belgische biosector ontmoet elkaar tijdens ons jaarlijkse netwerkevent Bio2Bio. Gastbedrijf was biologische stokerij De Cort Distillery. Enkele bio-bedrijven kwamen getuigen over het belang van communicatie over bio naar je klanten.

9 juli

Veldbezoek Tweespan

Alle projectpartners van Tweespan gaan op veldbezoek in Wevelgem om er te kijken naar een mengteelt met gele erwten. Dit project kijkt hoe bedrijven over de hele keten kunnen samenwerken rond de teelt van eiwithoudende gewassen.

Je leest meer over Tweespan op www.bioforum.be/tweespan.

2 september

Op uitstap naar Finland

Communicatiemedewerkers Sophie en Laura trokken naar Finland om te kijken hoe biologische producten daar in de markt worden gezet. Ze waren daar in het kader van de campagne "De mooiste boodschap is bio".

Eind juni

Festival voor de bodem

Eind juni organiseerden CCBT en Bioforum een studiereis naar het "Regenerative Festival Groundswell" in Engeland. Samen met 21 bioboeren, adviseurs en andere geïnteresseerden liet Sara Van Dyck er zich inspireren door de talloze sprekers en 8000 festivalgangers die willen werken aan een gezonde bodem.

The Vitalis journey: cultivating tomorrow

Dertig jaar geleden - in 1994 - ontstond Vitalis Biologische Zaden uit de visie om samen met ketenpartijen vorm te geven aan een biologische wereld. Al in 1998 bundelden Vitalis en Enza Zaden hun krachten en tegenwoordig is Vitalis onderdeel van de Enza Zaden-familie. Het veredelen en produceren van groenterassen die geschikt zijn voor de biologische teler vormen al 30 jaar lang de rode draad. Sterke en betrouwbare rassen die zoveel mogelijk resistent zijn tegen ziekten en plagen. Rassen die uitgebreid getoetst zijn onder biologische omstandigheden, zowel bij tuinders, proefstations als op haar eigen Vitalis-proefvelden.

VERDELING VAN POMPOENEN

Vitalis heeft meerdere veredelingsprogramma's waar ze robuuste rassen ontwikkelt. Een voorbeeld hiervan is de veredeling van pompoenen. De wilde verwanten van de pompoen komen uit de Cucurbit-familie en zien er heel anders uit dan de hedendaagse pom-

Resilience through diversity

poenen. Door toegewijd veredelen zijn rassen als Flexi Kuri en enkele andere ontstaan. Deze rassen onderscheiden zich door een intermediate resistentie tegen ZYMV, goede groei-kracht, sterke planten en een geweldige vruchtkwaliteit en -vorm. Het complexe veredelingsproces laat zien hoe een diversiteit aan wilde soorten bijdragen aan de ontwikkeling van de veerkrachtige rassen voor de toekomst.

DISCOVERY FIELD DAYS

In het expertisecentrum in Voorst - waar ook haar proefvelden liggen - zijn de mijlpalen van de afgelopen 30 jaar te ontdekken. Tijdens Discovery Field Days krijgen groentetelers de mogelijkheid om kennis te vergaren over de recente markttrends en -ontwikkelingen op het gebied van biologische landbouw en om de allernieuwste biologische rassen te ontdekken. Het event is bedoeld voor telers die op zoek zijn naar inspiratie, interactie met vakgenoten en experts. De Discovery Field Days vinden plaats van 24 tot en met 27 september 2024 bij Vitalis in Voorst.

Meer informatie: www.biovitalis.eu

